

УДК 347.728.2

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.10>

КОНВЕРТАЦІЯ АКЦІЙ ПРИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА ШЛЯХОМ ВИДІЛУ

Приходько М.С.,
аспірант кафедри цивільного права і процесу,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: 0009-0007-3410-3322

Приходько М.С. Конвертація акцій при реорганізації акціонерного товариства шляхом виділу.

Статтю присвячено визначенню особливостей конвертації акцій та обґрунтуванню правових наслідків, до яких вона призводить, при реорганізації акціонерного товариства, з якого здійснюється виділ.

Виявлено три можливі варіанти процедури конвертації при реорганізації акціонерного товариства шляхом виділу: конвертація акцій акціонерного товариства – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції створюваних товариств, без зміни статутного капіталу емітента; конвертація акцій акціонерного товариства – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції створюваних товариств, при зміні статутного капіталу емітента; конвертація акцій акціонерного товариства – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього акціонерного товариства.

Формалізовано процедуру конвертації акцій для кожної з трьох процедур при виділі з акціонерного товариства шляхом визначення логічної послідовності дій як юридичних фактів, що є елементами юридичного складу процесу конвертації.

Встановлено правові наслідки процедури конвертації акцій, якими є:

- формування необхідного розміру статутного капіталу створених товариств- правонаступників, шляхом депонування їх глобальних сертифікатів Центральним депозитарієм цінних паперів;
- підтвердження законності проведення конвертації та допуск акцій створених товариств- правонаступників на ринок цінних паперів шляхом реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звітів про результати розміщення випуску акцій даних товариств та видачі їм свідоцтв про реєстрацію випуску акцій;
- підтвердження господарської правосуб'єктності створених товариств- правонаступників шляхом їх реєстрації органами державної реєстрації, у тому числі реєстрації їх статутного капіталу;
- набуття права власності на акції та прав з акцій (корпоративних прав) акціонерами створених товариств- правонаступників шляхом переказу Центральним депозитарієм цінних паперів акцій з рахунків у цінних паперах створюваних емітентів на рахунки в цінних паперах депозитарних установ, на яких обліковуються акції цих акціонерів.

Ключові слова: акціонерне товариство, реорганізація, виділ, конвертація акцій, статутний капітал, корпоративні права, моделювання, господарська правосуб'єктність.

Prykhodko M.S. Conversion of shares in the reorganization of a joint-stock company through demerger.

The article is devoted to identifying the specific features of share conversion and substantiating the legal consequences arising from such conversion in the course of the reorganization of a joint-stock company from which a demerger is carried out.

Three possible variants of the share conversion procedure in the reorganization of a joint-stock company through demerger have been identified:

- 1) conversion of the shares of the joint-stock company–issuer from which the demerger is carried out into shares of the newly established companies without changing the issuer’s authorized capital;
- 2) conversion of the shares of the joint-stock company–issuer from which the demerger is carried out into shares of the newly established companies with a change in the issuer’s authorized capital;

3) conversion of the shares of the joint-stock company—issuer from which the demerger is carried out into shares of the same joint-stock company.

The procedure for share conversion for each of the three demerger-related procedures has been formalized by determining a logical sequence of actions as legal facts that constitute the elements of the legal composition of the share conversion process.

The legal consequences of the share conversion procedure have been established, namely:

– the formation of the required amount of authorized capital of the newly established successor companies through the deposit of their global certificates by the Central Securities Depository;

– confirmation of the legality of the conversion and admission of the shares of the newly established successor companies to the securities market through the registration by the National Securities and Stock Market Commission of reports on the results of the placement of the share issues of such companies and the issuance of share issue registration certificates;

– confirmation of the economic legal capacity of the newly established successor companies through their registration by state registration authorities, including the registration of their authorized capital;

– acquisition of ownership rights to shares and rights arising from shares (corporate rights) by the shareholders of the newly established successor companies through the transfer by the Central Securities Depository of shares from the securities accounts of the newly established issuers to the securities accounts of depository institutions where the shares of such shareholders are recorded.

Key words: joint stock company, reorganization, spin-off, conversion of shares, authorized capital, corporate rights, modeling, economic legal capacity.

Постановка проблеми. Конвертація акцій є ключовим та водночас складним етапом реорганізації акціонерного товариства (далі – АТ) шляхом виділу. З одного боку, важливість конвертації акцій пояснюється тим, що під час її здійснення формується статутний капітал створюваних АТ- правонаступників, з іншого – процедура конвертації ускладнюється тим, що цей процес регулюється декількома нормативно-правовими актами, які постійно оновлюються.

З прийняттям оновленого Закону України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-ІХ (далі – Закон «Про АТ») [1] та «Регламенту провадження депозитарної діяльності Центрального депозитарію цінних паперів, затвердженого рішенням Правління Публічного акціонерного товариства «Національний депозитарій України» від 31.12.2024 № 8/51 (далі – «Регламент») [2], внесено зміни в порядок конвертації при виділі АТ. Зокрема, в Законі «Про АТ» конвертація акцій визначена одним з основних етапів виділу АТ (п. 12 ч. 1 ст. 128), а порядок та коефіцієнти конвертації акцій в обов'язковому порядку повинні міститись у проекті умов (п. 2 ч. 2 ст. 129). У Регламенті присвячено окремі розділи щодо конвертації акцій при виділі АТ (п. 3.14.4, п. 3.3 розділу І; п. 2.4.7. розділу ІІ).

Правове регулювання реорганізації юридичної особи, у тому числі конвертації акцій при виділі АТ, здійснюється також низкою нормативно-правових актів, основними з яких є: ЦК України (ч. 1 ст. 155; п. 1 ч. 1 ст. 195) [3]; Закони України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» (ч. 1 ст. 3; п. 3 ч. 1 ст. 7; п. 1 ч. 2 ст. 7) [4], «Про депозитарну систему України» (ч. 1 ст. 21) [5] та ін. Одним із підзаконних актів, що регулює процес конвертації при виділі АТ, виступає Порядок здійснення емісії та реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, які створюються шляхом злиття, поділу, виділу чи перетворення або до яких здійснюється приєднання, затверджений рішенням НКЦПФР від 09 квітня 2013 року (далі – «Порядок № 520») [6].

Як вбачається із вищезазначеного, процес конвертації акцій при реорганізації шляхом виділу АТ базується на багатьох нормативно-правових актах, втім немає чіткого та повного підходу до регулювання зазначених відносин з урахуванням чинних правових положень та прийнятих останнім часом законодавчих актів, що значно ускладнює практичне здійснення процедури конвертації належним чином.

В юридичній літературі не приділено достатньої уваги методологічним розробкам питанням процедури конвертації акцій при реорганізації АТ шляхом виділу. Більшість теоретичних підходів щодо пояснення сутності конвертації акції були сформовані до оновлення законодавства, а тому правовий аналіз регулювання конвертації акцій при реорганізації АТ шляхом виділу з урахуванням чинних правових положень та прийнятих нових нормативно-правових актів з метою формалізації цього процесу представляється актуальним та потребує відповідного наукового дослідження.

Метою статті є визначення особливостей та правових наслідків конвертації акцій при реорганізації АТ шляхом виділу з урахуванням чинних положень та прийнятих нових нормативно-правових актів.

Стан опрацювання проблематики. Дослідження проблем реорганізації АТ, у тому числі проблем конвертації акцій проводили такі вчені, як О.В. Гарагонич [7], Ю.М. Жорнокуй [8], В.В. Заборовський [9], Л.В. Сіщук [10], Н.В. Щербакова [11] та інші. Проте потребують подальших досліджень питання аналізу правового регулювання конвертації акцій, визначення її особливостей та правових наслідків, до яких призводить процес конвертації при реорганізації АТ шляхом виділу.

Виклад основного матеріалу. Реорганізація АТ може бути спрямована на досягнення декількох цілей. Зокрема, удосконалення структури товариства для зміни номенклатури товарів і послуг з урахуванням потреб ринку, оптимізацію власної підприємницької діяльності, до прикладу шляхом відокремлення частини активів товариства при виділі для створення нового АТ- правонаступника та ін. Як зазначає Н.В. Щербакова, завдяки реорганізації реалізується оптимізація діяльності господарських організацій [11, с. 71].

Одним із обов'язкових етапів реорганізації АТ шляхом виділу є конвертація акцій, що передбачається умовами виділу, затвердженими на загальних зборах акціонерів (п. 1 ч. 1 ст. 128; п. 2 ч. 2 ст. 129 Закону «Про АТ»). При цьому сам порядок проведення конвертації акцій потребує формалізації шляхом складання алгоритму дій, які базуються на різних положеннях вказаної вище законодавчої бази.

В чинному законодавстві, зокрема в ч. 1 ст. 37 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [12], термін «конвертація цінних паперів» визначено як обмін цінних паперів одного випуску на цінні папери іншого випуску того самого емітента, а в разі припинення товариства – іншого емітента. У той же час згідно з цим Законом акція – це іменний цінний папір (ч. 1 ст. 9), а емітентом акцій є виключно АТ (ч. 3 ст. 9).

Конвертацію акцій вчені В. В. Заборовський [9, с. 96, 97]. та Ю. М. Жорнокуй [8, с. 8] визначають як спосіб розміщення цінних паперів нового випуску шляхом заміни на них цінних паперів попереднього випуску з анулюванням останніх.

При реорганізації АТ шляхом виділу відбувається створення одного чи кількох АТ з передачею йому (їм) згідно з розподільним балансом частини свого майна, прав та обов'язків АТ, з якого здійснюється виділ, без припинення такого товариства (ч. 1 ст. 127 Закону «Про АТ»). Тобто, головною відмінною ознакою виділу АТ від інших форм реорганізації є передача лише частини його майна, прав та обов'язків новоствореним АТ- правонаступникам та продовження існування реорганізованого АТ як суб'єкта права [13, с. 250], що обумовлює особливості процедури конвертації в межах цієї форми реорганізації АТ.

Процедуру конвертації акцій при реорганізації АТ шляхом виділу проаналізовано на підставі правових положень, передбачених нормами Закону «Про АТ» (ст. ст. 128, 129); Регламенту (п. 3.14.4, п. 3.3 розділу I; п. 2.4.7 розділу II); Порядку № 520 (ст. 5 розділу II).

На підставі проведеного аналізу вище зазначених нормативно-правових актів, встановлено, що конвертація акцій при реорганізації АТ шляхом виділу включає такі види проведення:

(а) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ;

(б) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього АТ.

В свою чергу конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ, відповідно до п. 3.3 розділу I Регламенту, може відбуватися:

– без зміни статутного капіталу емітента;

– при зміні статутного капіталу емітента.

Таким чином, конвертація акцій при реорганізації АТ шляхом виділу може здійснюватися за трьома варіантами:

(1) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ *без зміни статутного капіталу емітента*;

(2) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ *при зміні статутного капіталу емітента*;

(3) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього АТ.

Оскільки процедура конвертації акцій АТ, з якого здійснюється виділ, може мати декілька варіантів, на погляд автора статті, представляється раціональним скористатися таким методом дослідження як моделювання.

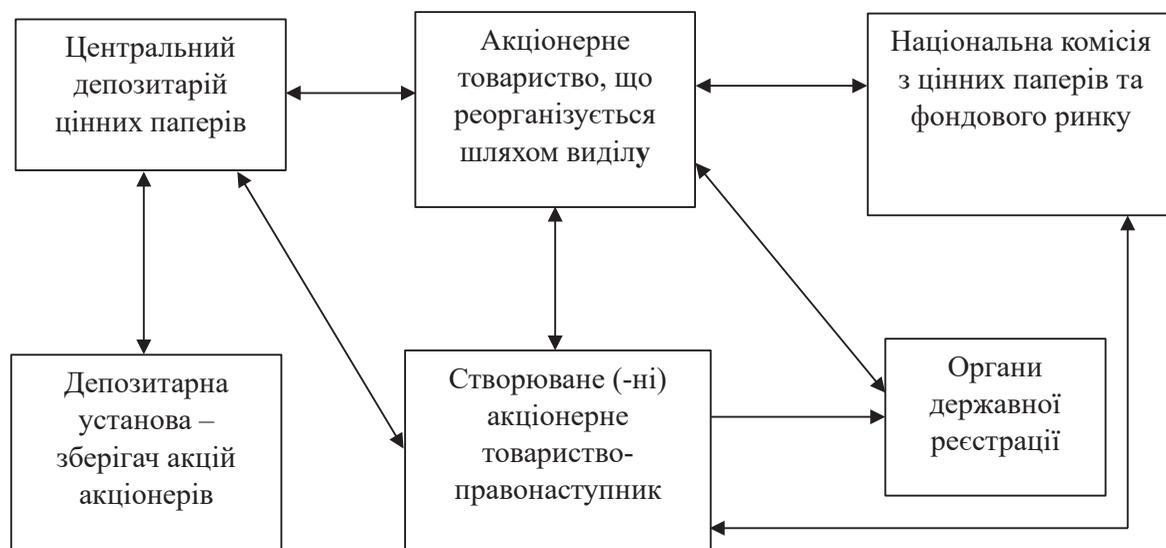
Метод моделювання широко використовується в юридичній науці та дозволяє уявне створення моделі правових явищ, а також шляхом маніпуляції ними дозволяє знаходити оптимальний варіант вирішення конкретних проблем.

Правова модель є, по суті, штучно створеним об'єктом у вигляді певних схем, формул, графіків, візуалізацій чи описів, який відображає і відтворює у більш спрощеному вигляді властивості, взаємозв'язки і відношення між елементами досліджуваного об'єкта. Правова модель у процесі пізнання допомагає отримати нову інформацію про сам дослідницький процес, явище і предмет пізнання правової дійсності [14, с. 213].

Правове моделювання – це один із методів наукового пізнання, конструктивно-пізнавальний прийом, який надає можливість відтворити функціональні, структурні характеристики та особливості реальних об'єктів, процесів і явищ у правовій сфері шляхом використання логічних прийомів (перетворень) на спеціально створених моделях [15, с. 52].

У сучасній юридичній науці набув застосування метод моделювання аргументації, завдяки якому можливо здійснити аналіз аргументативного процесу в юридичній практиці [16, с. 180]. Тобто, інструментом дослідження є моделювання процесу конвертації акцій при виділі АТ шляхом уявного вчинення учасниками процесу аргументованих законодавчо юридично значущих дій як юридичних фактів з метою прогнозування правових наслідків, до яких вони призводять.

Відобразимо модель процесу конвертації акцій АТ, що реорганізується шляхом виділу, відповідно до Закону «Про АТ» (ст. ст. 128, 129); Регламенту (п. 3.14.3, п. 3.14.4, п. 3.3 розділу I; п. 2.4.6; п. 2.4.7 розділу II); Порядку № 520 (ст. 5, ст. 7 розділу II), у вигляді графічної структури, ключовими елементами якої є учасники процесу конвертації акцій. Функціональні зв'язки між елементами, які представлені у вигляді стрілок, відображають дії учасників конвертації та кому ці дії адресовані.

Графічна структура моделі процесу конвертації акцій АТ, що реорганізується шляхом виділу

За цією моделлю учасниками процесу конвертації акцій є АТ, що реорганізується шляхом виділу; Центральний депозитарій цінних паперів; Депозитарна установа, на рахунках якої зберігаються акції акціонерів АТ, з якого здійснюється виділ (зберігач акцій акціонерів); Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; органи державної реєстрації та створюване або створювані АТ- правонаступники.

При моделюванні конвертації акцій за кожним із зазначених варіантів розглянемо дії учасників процесу конвертації акцій як елементи юридичного складу, завершення якого призводить до певних правових наслідків.

(1) Моделювання процесу конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ без зміни статутного капіталу емітента.

Можливість конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції створюваних АТ без зміни статутного капіталу емітента передбачена п. 3.3. розділу I Регламенту.

Цей варіант конвертації можливий за умови затвердження загальними зборами АТ, з якого здійснюється виділ, відповідного коефіцієнта конвертації. Коефіцієнт конвертації визначається як співвідношення номінальної вартості акції АТ, яке реорганізується, до номінальної вартості акції товариства- правонаступника (п. 9, 10 розділу I Порядку № 520). Так, наприклад, якщо АТ, з якого здійснюється виділ, конвертує в акції виділених товариств п'ятдесят відсотків належних йому акцій, то такому АТ необхідно подвоїти номінальну вартість акцій, що залишилися шляхом затвердження загальними зборами коефіцієнта конвертації рівним 2 (два). Це можливо за умови, якщо номінальна вартість акції АТ, з якого здійснюється виділ, у два рази перевищує номінальну вартість акції товариств- правонаступників.

Процедура збільшення розміру статутного капіталу АТ без залучення додаткових внесків здійснюється шляхом підвищення номінальної вартості акцій, що передбачено ч. 4 ст. 17 та ч. 1 ст. 19 Закону «Про АТ». Для збільшення номінальної вартості акцій товариство може також використати резервний капітал, ухваливши відповідне рішення на загальних зборах, згідно зі ст. 21 Закону «Про АТ». Зміна номінальної вартості акцій, якими володіють акціонери АТ, з якого здійснюється виділ, може вплинути на обсяг їх корпоративних прав. Тому слушною є думка Л.В. Сішук, що особливістю конвертації акцій у разі реорганізації є те, що при здійсненні конвертації може виникнути необхідність зміни обсягу прав, які посвідчуються акціями [10, с. 133].

Зазначене моделювання процесу конвертації акцій за (1) варіантом проводиться в два етапи.

На першому етапі обслуговування операції емітента щодо конвертації акцій АТ – емітента, з якого відбувається виділ, в акції створюваних АТ здійснюється Центральним депозитарієм цінних паперів за розпорядженнями емітентів на підставі рішення загальних зборів акціонерів про реорганізацію АТ шляхом виділу.

На цьому етапі, учасники процесу конвертації (АТ, з якого здійснюється виділ; створювані нові АТ (в особі уповноважених органів); Центральний депозитарій (далі – ЦД) вчиняють юридично значущі дії, які передбачені п. 3.14.4, п. 3.3 розділу I та п. 2.4.7 розділу II Регламенту та ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ»:

- АТ, з якого здійснений виділ, (уповноважені особи): надає ЦД розпорядження про проведення конвертації акцій;

- створювані АТ (уповноважені особи):

- 1) укладають з ЦД договір про обслуговування випусків цінних паперів (п. 2.4.7 розділу II Регламенту);

- 2) надають ЦД пакети документів на відкриття рахунків у цінних паперах, а також копію рішення про реорганізацію АТ шляхом виділу, умови виділу (порядок та умови виділу, порядок конвертації акцій); розпорядження на зарахування цінних паперів на рахунки у цінних паперах емітента; тимчасові глобальні сертифікати випусків цінних паперів; копію тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску цінних паперів; розпорядження про проведення конвертації акцій (п. 3.14.4 розділу I Регламенту);

- Центральний депозитарій (ЦД):

- 1) відкриває рахунки у цінних паперах для створюваних АТ;

- 2) приймає на зберігання тимчасові глобальні сертифікати випусків цінних паперів створюваних АТ, депонує їх та зараховує відповідну кількість цінних паперів на рахунки емітентів (підпункт 2 п. 2.4.7 розділу II Регламенту);

- 3) надає депозитарним установам, на яких обліковуються акції АТ, з якого здійснюється виділ, повідомлення про конвертацію (підпункт 3 п. 2.4.7 розділу II Регламенту).

Одним із важливих і обов'язкових документів, які необхідно надати уповноваженим особам товариства, що створюється в результаті виділу, для започаткування ЦД процедури конвертації акцій, є копії тимчасових свідоцтв про реєстрацію випуску акцій емітентами – створюваними товариствами. Для цього учасники процесу конвертації вчиняють дії, які передбачені п.п. 6, 7, 8, 9 ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ». Після цього Національна комісія цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) реєструє звіти випусків акцій створюваних АТ та видає їм тимчасові свідоцтва про реєстрацію випуску акцій.

На другому етапі конвертації акцій АТ, що реорганізується шляхом виділу в акції новостворених товариств, учасники процесу конвертації вчиняють такі юридично значущі дії як юридичні

факти, які передбачені п. 3.3; п. 3.14.4 розділу I; п. 2.4.7 розділу II Регламенту та ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ»:

- АТ, з якого здійснено виділ, надає пакет документів для проведення операції депонування глобального сертифікату, внаслідок заміни старого глобального сертифікату, на новий глобальний сертифікат, у тому числі: копію свідоцтва про реєстрацію випуску цінних паперів; глобальний сертифікат випуску цінних паперів (п. 3.3 розділу I Регламенту);

- створені АТ надають ЦД пакети документів для проведення операції депонування глобального сертифікату для заміни тимчасового глобального сертифікату, у тому числі: копію свідоцтва про реєстрацію випуску цінних паперів; глобальний сертифікат випуску цінних паперів (п. 3.3 розділу I Регламенту);

- Центральний депозитарій:

- 1) депонує новий глобальний сертифікат АТ, з якого здійснено виділ, та проводить операцію списання цінних паперів переданих новоствореним АТ (п.3.14.4, п. 3.3 розділу I Регламенту) (ця дія завершує процес конвертації акцій АТ, з якого здійснено виділ, в акції цього товариства);

- 2) вилучає зі сховища/електронної бази даних та погашає тимчасовий глобальний сертифікат новостворених товариств;

- 3) депонує глобальний сертифікат кожного із новостворених товариств (правовим наслідком дії є завершення формування статутного капіталу новостворених товариств);

- 4) здійснює переказ акцій з рахунків у цінних паперах створюваних емітентів, на рахунки в цінних паперах депозитарних установ (зберігачів акцій), на яких обліковуються акції акціонерів АТ, з якого здійснюється виділ (підпункт 4 п. 2.4.7 розділу II Регламенту) (правовим наслідком дії є набуття права власності на акції акціонерами новостворених товариств та набуття ними прав з акції – корпоративних прав);

- 5) надає інформацію/повідомлення про завершення конвертації емітенту та депозитарним установам (підпункт 7 п. 2.4.7 розділу II Регламенту).

На цьому етапі емітенти – створювані товариства повинні надати ЦД такий важливий і обов’язковий документ, як копії свідоцтв про реєстрацію випуску акцій. Для цього учасники процесу конвертації повинні вчинити дії, передбачені п.п. 14,15,16 ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ».

НКЦПФР надалі реєструє звіти про результати емісії (обміну) акцій кожного АТ, створеного в результаті виділу, та видає цим товариствам свідоцтва про реєстрацію випуску акцій (п. 18 ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ», п. 5.24 розділу II Порядку №520). Правовим наслідком є підтвердження від державного регулятора законності створення АТ шляхом виділу, формування необхідного розміру статутного капіталу створених АТ та допуску їх акцій до обігу на ринку цінних паперів.

Отже, у процесі конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ *без зміни статутного капіталу емітента*, відбувається здійснення таких важливих юридично значущих дій (як елементів юридичного складу) із завершення процедури реорганізації:

- 1) *державна реєстрація* товариств, створених у результаті виділу, правовим наслідком є набуття правосуб’єктності новоствореними товариствами;

- 2) *реєстрація НКЦПФР звітів* про результати емісії акцій створених АТ в результаті виділу, правовим наслідком чого є підтвердження державою законності створення АТ, формування необхідного розміру статутного капіталу створених АТ та допуску їх акцій до обігу на ринку цінних паперів;

- 3) *депонування ЦД* глобального сертифікату кожного із новостворених товариств, правовим наслідком якого є підтвердження завершення формування статутного капіталу новостворених товариств;

- 4) *переказ акцій* з рахунків у цінних паперах створюваних емітентів, на рахунки в цінних паперах депозитарних установ (зберігачів акцій), на яких обліковуються акції акціонерів АТ, з якого здійснюється виділ, правовим наслідком є набуття права власності на акції акціонерами новостворених товариств та набуття ними прав корпоративних прав);

Виконанням таких юридично значущих дій (3 та 4) завершується процес конвертації акцій АТ, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних АТ *без зміни статутного капіталу емітента*.

(2) Моделювання процесу конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних товариств при зміні статутного капіталу емітента.

При виділі з АТ частина його акцій конвертується в акції новостворених товариств- правонаступників, що обумовлює в більшості зміну і, як правило, зменшення розміру статутного капіталу даного товариства (п. 12 розділ I Порядку 520 та п. 14 ч. 1 ст. 128 ЗУ «Про АТ»).

У разі зменшення розміру статутного капіталу при реорганізації АТ шляхом виділу процедура конвертації суттєво змінюється. Перш за все, збільшується кількість дій як юридичних фактів, які необхідно вчинити учасникам конвертації – АТ, ЦД, НКЦПФР та органам державної реєстрації.

Від АТ, з якого здійснений виділ, окрім нового глобального сертифікату випуску цінних паперів та копії свідоцтва про реєстрацію випуску цінних паперів, повинно додатково надати ЦД пакет документів (п. 3.3 розділу I Регламенту), а саме:

- 1) анкету емітента у формі документа на папері у 2-х примірниках;
- 2) витяг з Єдиного державного реєстру, що містить всі відомості про юридичну особу-емітента, що містяться в ЄДР, сформований за допомогою он-лайн сервісу ЄДР з кодом доступу;
- 3) копію опису документів, що надаються юридичною особою державному реєстратору для проведення реєстраційної дії, або лист в довільній формі, що містить код реєстраційної дії на порталі електронних сервісів Міністерства юстиції України (за умови фактичної наявності електронних копій відповідних документів у он-лайн сервісі ЄДР);
- 4) розпорядження Центральному депозитарію на внесення змін до анкети рахунку у цінних паперах у формі документа на папері у 2-х примірниках.

Окрім дій, розглянутих у першому варіанті моделювання процесу конвертації акцій, учасникам конвертації необхідно вчинити додатково:

1) подання уповноваженими особами АТ офіційним каналом зв'язку до НКЦПФР заяви і всіх необхідних документів для зменшення розміру статутного капіталу товариства, з якого здійснюється виділ, та внесення до статуту такого товариства змін, пов'язаних зі зменшенням розміру статутного капіталу (п. 14 ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ»);

2) реєстрацію НКЦПФР зменшення розміру статутного капіталу АТ та змін до статуту такого товариства, пов'язаних із зменшенням розміру статутного капіталу (п. 15 ч. 1 ст. 128 Закону «Про АТ»);

3) державну реєстрацію змін до статуту АТ, з якого здійснюється виділ, пов'язаних із зменшенням розміру статутного капіталу (п. 16 ч. 1 ст. 128 ЗУ «Про АТ»).

Виконанням таких юридично значущих дій (2 та 3) завершується юридичний склад процесу конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створюваних товариств *при зміні статутного капіталу емітента*.

(3) Моделювання процесу конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього АТ-правопосередника.

Цей процес обумовлена тим, що в результаті конвертації (з урахуванням коефіцієнта конвертації) змінюється кількість акцій, які обліковуються на рахунках цінних паперів АТ у ЦД. Акції товариства, що залишилися після обміну частини акцій в акції створених АТ, необхідно конвертувати, шляхом проведення емісії. Для цього АТ подає до НКЦПФР пакет документів на реєстрацію випуску акцій (п. 5.23 розділу II Порядку №520). НКЦПФР реєструє звіт про результати розміщення випуску акцій та видає свідоцтво про реєстрацію випуску акцій АТ, з якого здійснено виділ (п. 5.24 розділу II Порядку №520).

Після отримання нового свідоцтва про реєстрацію випуску емітент – АТ, з якого здійснюється виділ, надає Центральному депозитарію пакет документів для проведення операції депонування глобального сертифікату внаслідок заміни старого глобального сертифікату на новий глобальний сертифікат. При цьому, якщо кількість цінних паперів нового випуску менша за кількість цінних паперів попереднього випуску, Центральний депозитарій проводить операцію списання цінних паперів внаслідок заміни глобального сертифікату на новий глобальний сертифікат, згідно з п. 3.5 розділу I Регламенту. Таким чином, акції, конвертовані в акції створених товариств у результаті виділу та акції, що не підлягають конвертації, списуються з рахунку цінних паперів товариства, з якого здійснений виділ. Процес конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього АТ відбувається на завершальному етапі, паралельно з конвертацією акцій цього АТ в акції створюваних товариств.

Виконання всіх зазначених дій як юридичних фактів, призводить до завершення юридичного складу конвертації акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього АТ-правопосередника.

Висновки. Дослідження правового регулювання конвертації акцій показало три можливі способи її проведення при виділі АТ:

(1) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створених АТ *без зміни статутного капіталу емітента*;

(2) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції одного чи кількох створених АТ *при зміні статутного капіталу емітента*;

(3) конвертація акцій АТ – емітента, з якого здійснюється виділ, в акції цього АТ.

Для кожного з трьох варіантів конвертації акцій, з використанням методу правового моделювання, формалізовано процедуру шляхом визначення логічної послідовності дій як юридичних фактів, що складають процес конвертації, та визначено правові наслідки, які настають у результаті цих дій:

– формування необхідного розміру статутного капіталу створених товариств- правонаступників шляхом депонування їх глобальних сертифікатів Центральним депозитарієм цінних паперів;

– підтвердження законності проведення конвертації та допуск акцій створених товариств- правонаступників на ринок цінних паперів шляхом реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звітів про результати розміщення випуску акцій товариств та видачі їм свідоцтв про реєстрацію випуску акцій;

– підтвердження господарської правосуб'єктності створених товариств- правонаступників шляхом їх реєстрації органами державної реєстрації, у тому числі реєстрації їх статутного капіталу;

– набуття права власності на акції та прав з акцій – корпоративних прав – акціонерами створених товариств- правонаступників шляхом переказу Центральним депозитарієм цінних паперів акцій з рахунків у цінних паперах створених емітентів на рахунки в цінних паперах депозитарних установ, на яких обліковуються акції цих акціонерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n> (дата звернення 21.11.2025 р.).
2. Регламент провадження депозитарної діяльності Центрального депозитарію цінних паперів, затверджений рішенням Правління Публічного акціонерного товариства «Національний депозитарій України» від 31 грудня 2024 року № 8/51. URL: https://reglament.csd.ua/img/Reglament_CSD.pdf (дата звернення 21.11.2025 р.).
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року. Офіційний вісник України. 2003. № 11. Ст. 461.
4. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 р. № 475/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.11.2025 р.).
5. Про депозитарну систему України: Закон України від 06 липня 2012 № 5178-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17#Text> (дата звернення: 21.11.2025).
6. Порядок здійснення емісії та реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, які створюються шляхом злиття, поділу, виділу чи перетворення або до яких здійснюється приєднання, затверджений рішенням НКЦПФР № 520 від 09 квітня 2013 року. Офіційний вісник України. 2013. № 41. Ст. 1493.
7. Гарагонич О.В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств; дис... докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 – господарське право; господарське процесуальне право / Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень НАН України» НАН України, Київ, 2020, 466 с.
8. Жорнокуй Ю.М. Поняття спільного (корпоративного) інвестування та його ознаки. Підприємство, господарство і право. 2005. № 10. С. 8–11.
9. Заборовський В.В. Правова природа акцій та процедура їх конвертації в Україні та Російській Федерації: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Одеса: Одеська національна юридична академія, 2010. 222 с.

11. Щербакова Н.В. Правове забезпечення реорганізації господарських організацій: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.04 – господарське право; господарське процесуальне право. Вінниця. 2024. 676 с.
12. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31. Ст. 268.
13. Приходько М.С. Щодо удосконалення законодавства з питань поділу та виділу акціонерних товариств. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 248–252. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/56>.
14. Кметик-Подубінська Х. Правове моделювання як метод сучасних конституційно-правових досліджень. Конституційне право. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 212–215. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.7.36>.
15. Тараконич Т. І. Метод моделювання як засіб оптимізації правового регулювання. Правова держава. 2019. Вип. 30. С. 52–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2019_30_8.
16. Загудаєва О. Особливості логічного підходу до моделювання в юридичній аргументації. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна. European philosophical and historical discourse. Volume 3, Issue 1. 2017. С. 180–185. URL: https://ephd.cz/wp-content/uploads/2017/ephd_2017_3_1/27.pdf.